

A TANTÁRGY ADATLAPJA

1. A képzési program adatai

1.1 Felsőoktatási intézmény	Babeş-Bolyai Tudományegyetem
1.2 Kar	Matematika és Informatika
1.3 Intézet	Magyar Matematika és Informatika
1.4 Szakterület	matematika, matematika és informatika
1.5 Képzési szint	alap
1.6 Szak / Képesítés	Matematika, Matematika-Informatika

2. A tantárgy adatai

2.1 A tantárgy neve		Matematikai statisztika					
2.2 Az előadásért felelős tanár neve		Soós Anna					
2.3 A szemináriumért/laborért felelős tanár neve		Soós Anna					
2.4 Tanulmányi év	3	2.5 Félév	1	2.6 Értékelés módja	zárthelyi, szemináriumi tevékenység, laborvizsga, írásbeli és szóbeli vizsga	2.7 Tantárgy típusa	kötelező-alap

3. Teljes becsült idő (az oktatási tevékenység féléves óraszámja)

3.1 Heti óraszám	5	melyből: 3.2 előadás	2	3.3 szeminárium/labor	2/1
3.4 Tantervben szereplő össz-óraszám	70	melyből: 3.5 előadás	28	3.6 szeminárium/labor	28/14
A tanulmányi idő elosztása:					óra
A tankönyv, a jegyzet, a szakirodalom vagy saját jegyzetek tanulmányozása					30
Könyvtárban, elektronikus adatbázisokban vagy terepen való további tájékozódás					8
Szemináriumok / laborok, házi feladatok, portfóliók, referátumok, esszék kidolgozása					30
Egyéni készségfejlesztés (tutorálás)					5
Vizsgák					7
Más tevékenységek:					
3.7 Egyéni munka össz-óraszám					80
3.8 A félév össz-óraszám					150
3.9 Kreditszám					6

4. Előfeltételek (ha vannak)

4.1 Tantervi	• Nincsen
4.2 Kompetenciabeli	Alapkompetenciák az alábbi tárgyakból: • matematikai analízis; • valószínűség-számítás; • MatLab.

5. Feltételek (ha vannak)

5.1 Az előadás lebonyolításának feltételei	• Táblával és projektorral felszerelt előadó terem.
5.2 A szeminárium / labor lebonyolításának feltételei	• Fehér táblával és projektorral felszerelt számítógépes terem, a gépeken a MatLab matematikai szoftvercsomag statisztikai eszköztárával.

6. Elsajátítandó jellemző kompetenciák

Szakmai kompetenciák	• Leíró statisztika.• Véletlenszám-generátorok.• Mintavételi elmélet.• Becslélmélet: korrekt és abszolút korrekt becslés.• Fischer-féle információmennyiség. Rao–Cramer-egyenlőtlenség.• Módszerek paraméterbecslésre: pontbecslés, intervallumbecslés.• Monte Carlo módszerek.• Hipotézisellenőrzés.• Illeszkedésvizsgálat.
Transzverzális kompetenciák	• A szakmai kompetenciákra épülő szimulációs modellek, valamint programok implementálása a különböző statisztikai modellek, hipotézisellenőrzések és illeszkedésvizsgálat tanulmányozására.• Nemegyenletes eloszlású véletlenszámok generálása inverziós, elutasítás, közrefogás módszerével, valamint nemegyenletes eloszlású valószínűségi változók nemlineáris ötvözésével. Az ilyen típusú algoritmusok futási idejének tanulmányozása.• Véletlenszerű folyamatok felismerése és jellemzése.• Kutató jellegű problémák felismerése és tanulmányozása.

7. A tantárgy célkitűzései (az elsajátítandó jellemző kompetenciák alapján)

7.1 A tantárgy általános célkitűzése	• A matematikai statisztika alapismereteinek elsajátítása annak gyakorlati hasznának kiemelésével.
7.2 A tantárgy sajátos célkitűzései	• A szakmai kompetenciáknál felsorolt képességek ismertetése és elsajátíttatása.

8. A tantárgy tartalma

8.1 Előadás	Didaktikai módszerek	Megjegyzések
1. Leíró statisztika	Zömében táblára, időnként videoprojektorra, épülő előadás.	[1]–[9]
2. Egyenletes és nemegyenletes eloszlású véletlenszám-generátorok	Zömében táblára, időnként videoprojektorra, épülő előadás.	[1]–[9]

3. Mintavételi elmélet. Statisztikák. Jellemzők	Zömében táblára, időnként videoprojektorra, épülő előadás.	[1]–[9]
4. Glivenko-tétele	Zömében táblára, időnként videoprojektorra, épülő előadás.	[1]–[9]
5. Becsléelmélet: korrekt, abszolút korrekt és torzítatlan becslés	Zömében táblára, időnként videoprojektorra, épülő előadás.	[1]–[9]
6. Fischer-féle információmennyiség. Rao–Cramer-egyenlőtlenség	Zömében táblára, időnként videoprojektorra, épülő előadás.	[1]–[9]
7. Rao–Cramer-tétel és alkalmazása	Zömében táblára, időnként videoprojektorra, épülő előadás.	[1]–[9]
8. Paraméterbecslési módszerek: pontbecslés (momentumok módszere, maximum likelihood módszer)	Zömében táblára, időnként videoprojektorra, épülő előadás.	[1]–[9]
9. Paraméterbecslési módszerek: intervallumbecslés	Zömében táblára, időnként videoprojektorra, épülő előadás.	[1]–[9]
10. Monte Carlo módszerek differenciálegyenletek megoldására, integrálszámításra, egyenletrendszerek megoldására	Zömében táblára, időnként videoprojektorra, épülő előadás.	[1]–[9]
11. Hipotézisellenőrzés. Teszt erőssége	Zömében táblára, időnként videoprojektorra, épülő előadás.	[1]–[9]
12. Egy- és kétmintás U- és T-próba az ismeretlen elméleti várható értékre, illetve ismeretlen elméleti várható értékek összehasonlítására	Zömében táblára, időnként videoprojektorra, épülő előadás.	[1]–[9]
13. Khi-négyzet próba az ismeretlen elméleti szórásra, illetve a kétmintás F-, vagy hányados próba az ismeretlen elméleti szórások összehasonlítására	Zömében táblára, időnként videoprojektorra, épülő előadás.	[1]–[9]
14. Illeszkedés- és függetlenségvizsgálat	Zömében táblára, időnként videoprojektorra, épülő előadás.	[1]–[9]

Könyvészet

- 1) **Blaga, P.:** *Calculul probabilităților și statistică matematică. Vol.II. Curs și culegere de probleme.* Cluj-Napoca: Universitatea "Babeș-Bolyai" Cluj-Napoca, 1994.
- 2) **Blaga, P.:** *Statistică matematică. Lucrări de laborator.* Cluj-Napoca: Universitatea "Babeș-Bolyai" Cluj-Napoca, 1999.
- 3) **Blaga, P.,** *Statistică prin Matlab.* Cluj-Napoca: Presa Universitară Clujeană, 2002.
- 4) **Lehmann, E.L.:** *Testing statistical hypotheses.* New York: Springer, 1997..

- 5) **Schervish, M.J.:** *Theory of statistics*. New York: Springer, 1995..
- 6) **Saporta, G.:** *Probabilités, analyse des données et statistique*. Paris: Editions Technip, 1990.
- 7) **Trîmbiţas, R.T.:** *Metode statistice*. Cluj-Napoca: Presa Universitară Clujeană, 2000..
- 8) **Róth Ágoston:** *Valószínűség-számítás és statisztika laborfeladatok*. Kolozsvári Egyetemi Könyvkiadó, 2011.
- 9) **Soós Anna:** *A matematikai statisztika elemei*, Kolozsvári Egyetemi Kiadó, 2005.

8.2 Szeminárium / Labor	Didaktikai módszerek	Megjegyzések
1. Egyenletes eloszlású véletlenszám-generátorok: (összetett) multiplikatív lineáris kongruenciák módszere, Mersenne-twister	(Fehér) tábla, időnként szimulációs programok bemutatása	[8], [10]–[12]
2. Nemegyenletes eloszlású véletlenszám-generátorok (1): az inverziós, az elutasítás, és a közrefogás módszere	(Fehér) tábla, időnként szimulációs programok bemutatása	[8], [10]–[12]
3. Nemegyenletes eloszlású véletlenszám-generátorok (2): Box–Muller-algoritmus, Pearson-féle khi-négyzet, gamma-, béta-, Student-, Snedecor–Fischer-eloszlású valószínűségi változók generálása	(Fehér) tábla, időnként szimulációs programok bemutatása	[8], [10]–[12]
4. Egymintás U-próba az ismeretlen elméleti várható értékre	(Fehér) tábla, időnként szimulációs programok bemutatása	[8], [10]–[12]
5. Kétmintás U-próba az ismeretlen elméleti várható értékek összehasonlítására	(Fehér) tábla, időnként szimulációs programok bemutatása	[8], [10]–[12]
6. Egymintás T-próba az ismeretlen elméleti várható értékre	(Fehér) tábla, időnként szimulációs programok bemutatása	[8], [10]–[12]
7. Kétmintás T-próba az ismeretlen elméleti várható értékek összehasonlítására	(Fehér) tábla, időnként szimulációs programok bemutatása	[8], [10]–[12]
8. Egymintás khi-négyzet próba az ismeretlen elméleti szórásnégyzetre	(Fehér) tábla, időnként szimulációs programok bemutatása	[8], [10]–[12]
9. Kétmintás F-próba az ismeretlen elméleti szórásnégyzetek összehasonlítására	(Fehér) tábla, időnként szimulációs programok bemutatása	[8], [10]–[12]
10. Illeszkedésvizsgálat: nemparaméteres khi-négyzet próba az ismeretlen elméleti eloszlásra	(Fehér) tábla, időnként szimulációs programok bemutatása	[8], [10]–[12]
11. Illeszkedésvizsgálat: paraméteres khi-négyzet próba az ismeretlen elméleti eloszlásra	(Fehér) tábla, időnként szimulációs programok bemutatása	[8], [10]–[12]

12. Monte Carlo módszerek és genetikus algoritmusok (1)	(Fehér) tábla, időnként szimulációs programok bemutatása	[8], [10]–[12]
13. Monte Carlo módszerek és genetikus algoritmusok (2)	(Fehér) tábla, időnként szimulációs programok bemutatása	[8], [10]–[12]
14. Laborvizsga	(Fehér) tábla, időnként szimulációs programok bemutatása	[8], [10]–[12]

Könyvészet: ugyanaz, mint az előadások esetén.

Kiegészítő könyvészet:

- 10) Cseke Vilmos: *A valószínűségszámítás és gyakorlati alkalmazásai*, Dacia Könyvkiadó, Kolozsvár-Napoca, 1982.
- 11) Natalia Roşca: Monte Carlo methods for systems of linear equations. Stud. Univ. “Babeş–Bolyai”, Mathematica, Volume LI, Number 1, March 2006.
- 12) Ágoston Róth, Imre Juhász: *Constrained surface interpolation by means of a genetic algorithm*, Computer Aided Design, **43**(9):1194–1210, 2011.

9. A tantárgy tartalmának összhangba hozása az episztemikus közösségek képviselői, a szakmai egyesületek és a szakterület reprezentatív munkáltatói elvárásaival.

- A tantárgy tartalma megegyezik az egyetemi oktatásban a fontosabb egyetemeken oktatott matematikai statisztika és alkalmazásai tárgyak hagyományos tartalmával és elvárásaival. Mi több, a tantárgy anyaga elméleti háttérrel biztosít mesterséges intelligenciára, kockázatelemzésre, Markov-láncokra, és egyéb sztochasztikus folyamatokra épülő problémák tanulmányozására.

10. Értékelés

Tevékenység típusa	10.1 Értékelési kritériumok	10.2 Értékelési módszerek	10.3 Aránya a végső jegyben
10.4 Előadás	Valószínűség-számításbeli alapfogalmak ismerete és alaptételek megfelelő használata.	Zárthelyi, továbbá félévvégi írásbeli és szóbeli feladatokból és elméleti tételekből.	~20 % (zárthelyi) ~50% (írásbeli)
10.5 Szeminárium / Labor	Feladatok helyessége.	Labortevékenység, jelenlét, pluszfeladatok és szimulációs programok bemutatása.	~30 % (laborvizsga)

10.6 A teljesítmény minimumkövetelményei

- Maximális labortevékenység és sikeres laborvizsga beugrót jelent az írásbelire.
- Az írásbelivel bezárólag a végső jegy legalább 7-es kell legyen átmenő minősítés érdekében.

Kitöltés dátuma
2013. április 30.

Előadás felelőse
dr. Soós Anna, egyet. docens

Szeminárium felelőse
dr. Soós Anna, egyet. docens

Az intézeti jóváhagyás dátuma

2013. április 30.

Intézetigazgató,

Dr. Szenkovits Ferenc, egyet. docens

.....